

Wat is oorzaak van de achteruitgang van onze zwaluwen?

door Jan Ivangh

Aanleiding tot het opnemen van deze zwaluwstudie was een artikel in een Nrd. Holl. Courant, waarin gewezen werd op de massavangst van zwaluwen in Italië. Ware het niet, dat ik persoonlijk uit de mond van enkele Italianen had vernomen dat men zwaluwen eet uit een bepaald bijgeloof, dan had ik

hieraan geen waarde gehecht. Maar ook de Wereldfederatie tot Bescherming van Dieren verzamelt momenteel gegevens omtrent deze massavangst.

Concrete gegevens hieromtrent zijn nog niet gepubliceerd, alleen maar schattingen en iedere vogelvriend, die kennissen heeft die naar Italië zijn geweest en iets vernam of waarnam (op menu's b.v.) van zwaluwen vangen of eten geve dit aan mij door. Zodra er positieve gegevens bekend zijn hoop ik die in een vervolg op mijn uitgegeven stencil-rapport te publiceren en weer ter oriëntatie aan deskundigen te zenden.

Is die massavangst funest voor onze zwaluwenstand? Wanneer er inderdaad op een onverantwoorde manier massavangst bedreven wordt, en men schrijft zelfs over elektrische netten, dan kan dat funest zijn!

Wel is in ieder geval zeker dat de achteruitgang zo groot is, dat het vele mensen is opgevallen. Maar dat is al jaren aan de gang en men schrijft dat toe aan de veel te koude voorjaren.

Reeds in 1909 schreef K. Daut in Der Ornith. Beobachter (10, p.p. 22-25) „Das grosse Sterben der Spyren im Jahre 1909”.

Daarop volgden in 1935: C. G. B. ten Kate met: Het slechte weer in mei 1935 en de zwaluwen. Org. Cl. v. Vogelkundigen 8 p. 24.

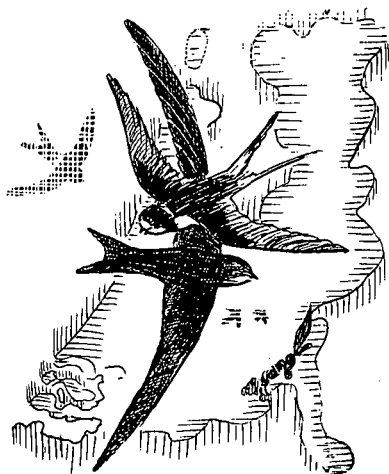
1948: Rudolf Kuhk: Wirkung der Regen- und Kälteperiode 1948 auf den Mauersegler (Die Vogelwarte 1 pp 28-30.

1950: Jukka Koskimies: The life of the swift, in relation to the weather. (Suomoalaisen Tiedeakatemia Toimituksia Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Series A-IV Biologica 15, pp 1-154.

1953: Helmuth Bettman: Folgen von Insektenmangel bei Mauersegeln und Schwalben? Ornith. Mitteilungen 5 pp 171-172.

1955: J. Taapken: Catastrofale sterfte van *Apus apus* (L.), *Hirundo rustica* (L) en *Delichon urbica* (L), gedurende de periode van mei tot begin juni 1953, veroorzaakt door abnormaal lage temperaturen en voedselgebrek. Overdruk uit Ardea.

1956: J. Ivangh: De invloed van het weer op de zwaluwenstand in ons land. Gestencilde uitgave voor deskundigen.

Onder het laatste hoofdstuk werd door mij aan vele ornithologen en biologen een rapport rondgestuurd voor commentaar en aanvullende gegevens, die inmiddels van verschillende kanten zijn binnengekomen.

Ik had dit voorjaar eerst in Noordholland via de pers 65 getelde meldingen ontvangen met:

In 1955 192 boerenzwaluwnesten; in 1955 83 huiszwaluwnesten.

In 1956 60 boerenzwaluwnesten; in 1956 24 huiszwaluwnesten.

Daarop verzamelde ik, weer via de pers, gegevens uit het gehele land.

Er kwamen in totaal meer dan 150 meldingen binnen.

Voor het gemak stel ik even een o voor als boerenzwaluwnest en een ô voor een huiszwaluwnest.

Groningen	1955: 11 o en 1955: 12 ô	Nd Holland	1955: 203 o 106 ô
	1956: 2 o en 1956: 12 ô		1956: 80 o 55 ô
Friesland	1955: 8 ô	Zd Holland	1955: 17 o 3 ô
	1956: 2 ô		1956: — 2 ô
Drente	1955: 27 ô	Zeeland	1955: 1 o 3 ô
	1956: 11 ô		1956: 1 o 1 ô
Overijssel	1955: 17 o 1955: 49 ô	Nd Brabant	1955: 5 o
	1956: 8 o 1956: 31 ô		1956: 3 o
Gelderland	1955: 11 o 1955: 3 ô	Limburg	1955: 3 o 4 ô
	1956: 9 o 1956: 5 ô		1956: 11 o 4 ô
Utrecht	1955: 2 o		
	1956: —		

Deze door mij verzamelde gegevens beogen geenszins een telling of een conclusie te trekken omtrent de achteruitgang in de zwaluwstand!

De opgaven komen van particulieren, die thuis de nesten (soms gedurende jaren lang al) geteld hadden. Opmerkelijk is dat er ook meldingen van vooruitgang binnen kwamen en zich een nieuwe populatie vormde in de Noord Oostpolder.

Op bedrijf P 18 waren in 1946: 50 ô	In Ens waren in 1950: 12 ô
1949: 50 ô	1951: 19 ô
1950: 32 ô	1952: 24 ô
Magazijn Emmeloord in 1950: 9 ô	Kamp Ens in 1951: 4 ô
1951: 11 ô	1952: 2 ô
	Kamp Ens in 1950: 2 o
	1952: 1 o

U ziet, deze getallen (welwillend verstrekt door Staatsbosbeheer) schommelen ook nogal.

Uit één plaatsje in Nrd-Holland ontving ik echter een melding van een grote vooruitgang, waar ik het volgende waarnam:

Er werd daar een nieuwe brug gebouwd, waarvoor men bagger en klei langs de weg had neergegooid. Hiervan maakten eind mei een groot aantal huiszwaluwen gebruik om de klei als nestmateriaal te gebruiken. Meer dan 24 nesten verschenen aan een dichtbijstaand gemaaltje.

De aanwezigheid van goed bouw materiaal was hier dus de aanleiding. Zeer terecht schrijft daaromtrent J. Taapken in „Wiek en Sneb” van juli 1956 (4e jrg, no 3): „Hierbij komt nog, dat de zwaluwen bij het nestelen steeds grotere moeilijkheden ondervinden bij het verzamelen van nestmaterialen,

want onze straten en straatjes, waar ze het na een regenbui meestal zochten, zijn geasfalteerd”.

Ook bij veel regen staat het water in de sloten hoog, waardoor in dat geval de zwaluwen ook niet bij klei kunnen komen.

Vandaar dat, om de zwaluwen van nesten te voorzien, proeven zijn genomen met kunstmatige nesten en volgens Dr K. von Grunten uit Hilterfingen (Zwitserland) met positief resultaat. Inlichtingen bij de heer Taapken, Utrechtseweg 43, Hilversum.

Een ander, op de mens inbeeldend onderwerp, is het melden van vergiftigingen bij de meldingen. F. J. L. te Nw Beerta schreef me vrij positief het volgende: „In 1954 is hier een keer gespoten bij de burens met paration voor luis in stekbieten op een zonnige dag. Ik heb zelf gezien dat er heel wat torretjes en gele paardenvliegen op de laan lagen te spartelen. Allicht hebben de zwaluwen hiervan gegeten en hun jongen gevoerd, want we troffen een dag daarna bij een paar boeren oude zwaluwen, die dood lagen en in de nesten met dikke jongen, allemaal dood”.

In hoeverre dit en nog enkele minder positieve meldingen over vergiftiging van invloed kan zijn op de achteruitgang of een bedreiging moet zijn voor onze zwaluwen is nog onbekend; gegevens zijn hiervoor wellicht te verzamelen. Onze aandacht is het zeker waard voor onze zwaluwen. De heer Taapken en wellicht meerdere biologen zullen dit denkbeeld zonder meer verwerpen, maar we weten maar al te goed dat nonchalance bij gebruik van de landbouwvergiften reeds enkele mensenlevens heeft gekost. Invloed op de totale zwaluwenstand kan deze vergiftiging nu nog niet hebben.

Het staat in ieder geval wel vast dat de zwaluwstand in ons land hard is achteruitgegaan, zeker meer dan 40 %.

Wanneer er na een paar mooie zomers geen vooruitgang zal worden geconstateerd, dan zullen we met alle middelen moeten helpen om de slanke insectenetende, zeer nuttige vogels voor een totale ondergang te behoeden. Gelukkig is het nog niet zo ver en begin september werden door mij op enkele plaatsen grote groepen van 200—300 ex. trekkende zwaluwen waargenomen.

Interessant was tijdens het koude voorjaar de vreemde manier waarop de zwaluwen insecten zochten. In de Schermermeer zag ik hoe een groot koppel achter elkaar aanjoeg tegen de rietstengels op om vastzittende insecten los te krijgen.

In de duinen nam ik waar dat zwaluwen insecten plukten uit de toppen van de zeedennen.

Zwaluwen joegen zeer laag over de wegen achter insecten aan met het risico van doodvliegen tegen auto's.

En wellicht heeft Uzelf weer andere vreemde manieren van insectenjagen gezien bij zwaluwen.

Bovenstaande gegevens werden door mij verzameld, maar zijn geenszins volledig en voor aanvulling en verbetering vatbaar. Maar dat kan alleen als alle gegevens binnen komen. Van de meeste deskundigen ontving ik reeds de gegevens en nieuwe zijn nog steeds welkom, (adres J. Ivangh, Heemskerkerweg 236 te Beverwijk), vooral van tellingen van nesten over de laatste jaren.

